

SZALAI Levente

doktorandus

**Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar
Földtudományok Doktori Iskola**

PhD student

**University of Pécs, Faculty of Science, Doctoral School of Earth Science,
Pécs, Hungary**

email: szalailevente1@gmail.com

**A CENTRUM PERIFÉRIA VISZONY AZ EURÓPAI UNIÓBAN,
A NÉMET MIGRÁCIÓS POLITIKA ÉS A KÖZÉP-EURÓPAI
GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉS RENDSZERE**

*THE CENTER-PERIPHERY RELATION IN THE EUROPEAN
UNION, THE GERMAN MIGRATION POLICY AND THE CENTRAL
EUROPEAN ECONOMIC COOPERATION SYSTEM*

ABSTRACT

The center-periphery models show the relationship between the economic centers and its periphery in the geographical area, analyze the reasons leading to the development and development of these regions and illustrate their economic relations with each other. The publication focuses on the development of the center and periphery of the European Union, examining the historical background of the economic development of these regions, emphasizing the importance of the industrial revolution in Western Europe. The aim of the study is to present the German migration policy from the end of the World War II to the present. It analyzes the data of the German statistical office and shows the changing of the number and proportion of foreign population living in Germany in the second half of the 20th century. During the presentation of the German migration policy discusses the study the process of easing immigration rules and the migration crisis in 2015. The article presents the challenges faced by the German government and the difficulties of integrating immigrants. It discusses the different cultural backgrounds of foreign citizens in Germany, lists the proportion of each nationality within German society. The publication describes the economic cooperation system of the Central European states and defines the states and economic role of the Central European manufacturing core in the European Union. The publication states that Germany is the economic center of the Central European region, which also determines the economic development of the Visegrad countries by introducing production capacities.

Kulcsszavak: centrum, periféria, Európai Unió, közép-európai feldolgozóipari központ, migráció, menekült politika

Keynotes: center, periphery, European Union, Central European manufacturing core, migration, refugee policy

1. Bevezetés

Az Európai Unión belül hasonlóan a világ más gazdasági erőközpontjaihoz jellemző a relatíve sűrűn lakott fejlettebb centrum és a gazdasági periféria országai közötti gazdasági migráció. Mindez elsősorban arra vezethető vissza, hogy az Unió gazdasági magterületein az úgynevezett „kék banán” területén, a sűrű városhálózat, a fejlett infrastruktúra olyan társadalmi-gazdasági konglomerációt hozott létre, amely fejlettségét tekintve a kor élvonalában foglal helyet.¹ Fejlődése független, az innováció az adott rendszer belső szerkezetéből és a népesség belső motiváltságából következik be. A periféria társadalma a centrum fejlettségi szintjétől való lemaradása miatt igyekszik felzárkózni, de egyben jelentős munkaerő kibocsátóvá is válik, mely a felzárkózást a humán erőforrások elvesztése miatt csak részben tudja megvalósítani.

Az Európai Unió keleti bővítését szintén ennek a gazdasági erőcentrumnak a további működtetése motiválta. A munkaerő szabad áramlása még inkább lehetővé tette a mobil és szakképzett munkaerő áramlását nyugati irányba, mely tömegesen a lengyel, illetve a román munkavállalók nyugat-európai megjelenését jelentette. Emellett természetesen jelentős források is érkeztek a periféria országaiba, ezek főleg az infrastruktúrafejlesztések területén segítettek a felzárkózást. Hazánk, és a kelet-közép-európai régió munkaereje főleg a német gazdaság számára biztosított, és biztosít jelentős erőforrásokat. Napjainkban talán a válság sújtotta Ukrajnából érkezik legnagyobb mértékben munkaerő utánpótlás.

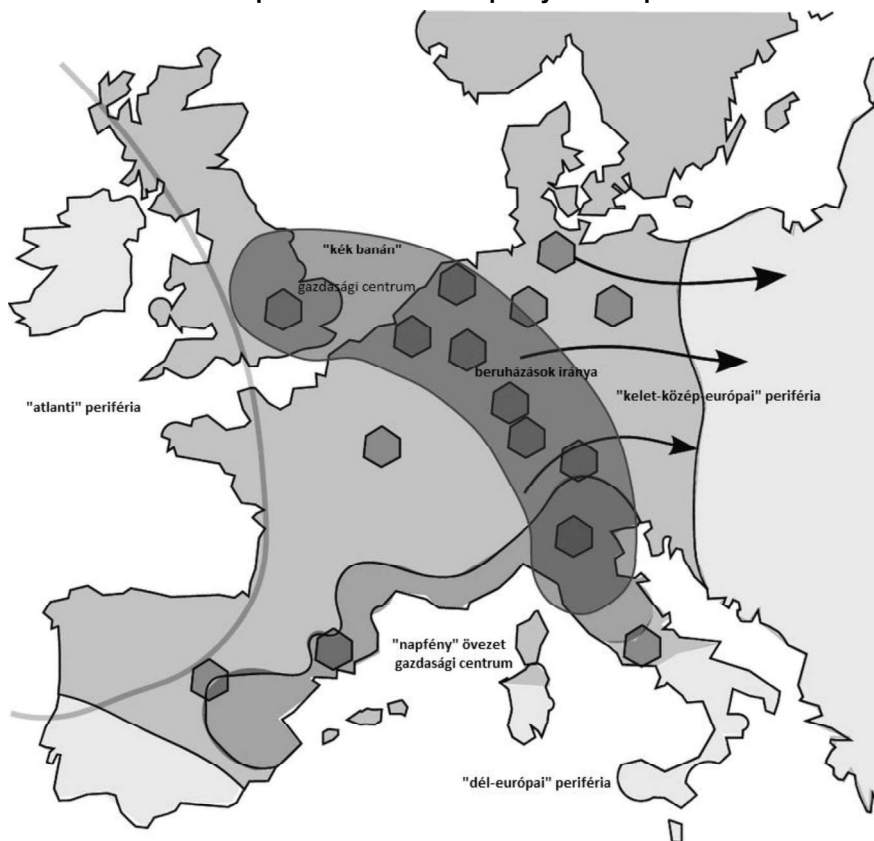
2. A centrum és periféria térségek kialakulása Európában

A centrum-periféria modelleket a gazdasági-társadalmi függési viszonyrendszer elrendeződésének leírására alkalmazzák, mely modellek a mag és periféria relációkat létrehozó függési kapcsolatok világgazdasági térben való leírását segítik elő. Ezen modellekben a centrum minden esetben jellemzően egy gazdaságilag fejlettebb térséggel, régióval azonos, míg a periféria külső, peremi zónát jelent.²

A világgazdaság egészét nézve több mag és periféria területet határozhatunk meg, melyek kialakulásában a földrajzi dimenziók mellett tör-

ténelmi, társadalmi és gazdasági folyamatok játszottak szerepet. Gazdasági centrumként meghatározó térségek Észak-Amerika keleti és nyugati partvidéke, Európa észak-nyugati fele, a Londontól Észak-Olaszországig a Rajna vonala mentén húzódó sávja, ami az úgynevezett „kék banán”, melyet az 1. térkép szemléltet, valamint Délkelet-Ázsia Japántól Dél-Koreán, és Kelet-Kínán át egészen Szingapúrig húzódó térsége.³

1. térkép: A centrum és periféria térségek Európában
Map 1.: Center and Periphery in Europe

Forrás: Hospers, Gert-Jan (2003), 'Beyond the Blue Banana? Structural Change in Europe's Geo-Economy', *Intereconomics*, March/April: 76–85. o.

Európa vonatkozásában a centrum kialakulása a késő középkor keresztény állami struktúrájának kialakulására vezethető vissza, amely a földrajzi felfedezések, valamint az ipari forradalom után Európa legsűrűbben lakott, fejlett infrastruktúrával rendelkező régiójává vált. A magterület kialakulásában a legfontosabb tényező a nyersanyag, a nagyarányú koncentrált népesség munkaereje és felvevőpiaca, valamint a fejlett infrastruktúrális hálózat voltak.⁴

Az ipari forradalom által teremtett lehetőségek, kezdetben a bányászat, a vaskohászat, és a kereskedelem révén ezen térségekben már a XIX. század folyamán nagy népesség koncentrációt hoztak létre. A második világháború utáni időszakban Nyugat-Európa államainak gazdasági együttműködése hívta életre a későbbi Európai Uniót, mely kezdetben a mediterrán térség országait, később a Szovjetunió széthullása után a kelet-közép-európai országokat integrálva a világgazdaság meghatározó erőközpontjává vált. Az Unió centrumának elsődleges perifériája Írországtól a dél-európai államokon át egészen a kelet-közép-európai országokat magába foglalva körülöleli a magterületet.⁵ Ezen periféria területek közvetlen gazdasági kapcsolatban vannak a centrum államival, munkaerőt biztosítanak a magterületek államainak, de az európai uniós források, és a magterületekről érkező beruházásoknak köszönhetően gazdaságilag közelítenek az uniós központok fejlettségi szintjéhez.

A nyugat-európai térség korai iparosodásával és nagyfokú tőkekoncentrációjával szemben a periféria országai a kontinentális munkamegosztás keretében a centrum területek mezőgazdasági termékexportörivé váltak a XIX. század során, habár az iparosítás ezeket a térségeket is érintette kezdeti tőkeszegénységük miatt nem valósulhatott meg oly mértékű volumenben, mint a centrum államaiban.

A mediterrán térség országai a második világháborúig elsősorban agrár-ipari országok voltak. A háború utáni autoriter rendszerek idején az iparosodásuk elmaradt a magterületek országaitól, így lemaradásuk konzerválódott. Az európai integráció után a térségbe érkező források elsősorban infrastrukturálisan segítették a felzárkózást, de a laza fiskális politika és a belső egyensúlytalanságok miatt periféria helyzetük konzerválódott, és a nagy munkanélküliség miatt munkaerőjük jelentős része a centrum országaiba vándorolt.

Az első világháború után a kelet-közép-európai térség újonnan létrejövő államaiban a kezdeti folytatódó iparosodást előbb a nagy gazdasági világválság, majd a második világháború utáni szovjet gazdasági modell bevezetése hátráltatta. Az ipar és a városhálózat kétségtelen fejlődése mellett a hátrányok és a lemaradás Nyugat-Európaéhoz képest ezen időszak alatt egyre inkább növekedett. A Szovjetunió összeomlása és a térség országainak európai integrációja újra lehetőséget teremtett a magterülethez való felzárkózáshoz, melynek alapjait a kezdeti szükséges strukturális átalakítások és a tőkehiány miatt továbbra is a centrum országaiból érkező beruházások és fejlesztési források táplálják. A 2008-as gazdasági válság után ismét növekedési pályára álló térségbeli országok számára egyre súlyosabb nehézségeket jelent a szakképzett munkaerő elvándorlása a Nyugat-Európa irányába.

3. A közép-európai feldolgozóipari központ és a termelési gyártásmegosztás

A közép-európai ipari gazdasági együttműködés, mely Németország, Ausztria és a Visegrádi országok: Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország gazdasági és mindenekelőtt ipari együttműködéséből formálódik az Európai Unió integráció után mind erősebb és komplexebb gazdasági erőter kialakulása felé mutat. Az 1. táblázat alapján a térség feldolgozóipari exportvolumene az EU-n belüli arányait tekintve folyamatosan növekszik. Míg 1995-ben a közép-európai országok adták az EU feldolgozóipari exportjának egyharmadát, addig a részesedésük 2011-re 8,1 százalékkal 42,6 százalékra nőtt.⁶

1. táblázat: Az EU tagállamok feldolgozóipari exportjának változása 1995–2011 között

Chapter 1.: Shares in EU manufacturing value added exports by groups of Member States, 1995–2011

	1995	2000	2005	2008	2011	változás :1995-2011	változás: 2008-2011
Közép-Európai gazdasági erőter	34,5%	33,8%	38,9%	41,6%	42,6%	8,1%	1,0%
Németország	29,0%	27,1%	29,8%	30,8%	31,4%	2,4%	0,6%
Ausztria	26,0%	2,8%	3,1%	3,2%	3,1%	0,5%	-0,1%
Csehország	0,8%	1,1%	1,8%	2,3%	2,4%	1,6%	0,1%
Magyarország	0,4%	0,8%	1,2%	1,4%	1,5%	1,1%	0,1%
Lengyelország	1,3%	1,6%	2,3%	3,1%	3,2%	1,9%	0,1%
Szlovákia	0,4%	0,4%	0,7%	1,0%	0,9%	0,5%	-1,0%
Benelex államok	11,8%	9,8%	9,5%	9,4%	9,7%	-2,1%	0,3%
Északi országok	8,7%	8,5%	7,8%	7,4%	6,9%	-1,8%	-0,5%
Franciaország	12,0%	12,8%	11,3%	10,4%	9,5%	-2,5%	-0,9%
Olaszország	11,8%	11,3%	10,7%	10,8%	10,5%	-1,3%	-0,3%
Egyesült Királyság	12,6%	13,1%	10,3%	8,9%	9,1%	-3,5%	0,2%
Dél-Európai 5-ök	5,8%	6,6%	6,9%	6,9%	6,9%	1,1%	0,0%
Egyéb EU országok	2,7%	4,1%	4,5%	4,6%	4,7%	2,0%	0,1%

Északi országok: Dánia, Svédország, Finnország; Dél-Európai 5-ök:

Spanyolország, Portugália, Málta, Ciprus, Görögország;

Egyéb EU-országok: Balti államok, Románia, Bulgária, Írország

Forrás: Stehrer, Robert–Stöllinger, Roman (2015): „The Central European Manufacturing Core: What is Driving Regional Production Sharing?”
FIW-Research Reports, 2014/15. (2)

A térség országainak iparát a 2008-as gazdasági válság is sokkal kevésbé érintette, mint az EU egyéb régióit. A 2008–2011-ig tartó időszak feldolgozóipari export adatait vizsgálva megállapítható, hogy átmeneti stagnálás, vagy kisebb volumen csökkenés ellenére Ausztria és Szlovákia estében a feldolgozóipar átvészelte a recessziót és ismét növekedést produkál. Sokkal stabilabb tehát a térségben az ipari szektor ezen ága, mint az egyébként EU-s részarányát tekintve jelentős hányaddal bíró Egyesült Királyság, Franciaország, vagy a Benelux térség estében.⁷

A magasabb jövedelmű országok esetében a feldolgozóipari szektor volumenének csökkenésében közrejátszik az is, hogy az ipari kapacitások egy részét áthelyezik azon országokba, melyek munkaereje az ala-

csenyebb bérek miatt olcsóbb termelési költségeket biztosít. A viszonylag alacsony jövedelmű országok estében azonban valós veszély a feldolgozóipari kapacitások azon részének egyensúlytalan fejlődése, mely csak kis hozzáadott érték előállítását jelenti, ezáltal a vertikális iparfejlesztés nem valósulhat meg teljesen, mely gazdasági válságok esetén sokkal kitettebbé teszi ezen országok iparát.⁸

A közép-európai feldolgozóipari erőcentrum országainak exportaránya erősen Németország orientációjú. Az export volumen arányait nézve ezen országcsoport ipari exportjának csaknem 70 százalékát Németország adja, Lengyelország és Ausztria 8-8 százalékot tesz ki, míg őket követi Csehország 7 százalékos részesedéssel. A maradék 7 százalékon pedig Magyarország és Szlovákia osztozik. Ezen országok gazdasági együttműködése és egymásrautaltsága egyre szorosabbá válik. Németország feldolgozóipari termékeket érintő külkereskedelmének 49 százalékát bonyolítja az említett öt országgal, amely elsősorban nagy méretének és további kereskedelmi partnereinek köszönhető. Az egymás közti kereskedelem aránya Szlovákia és Csehország esetében 66–67 százalék. Ausztria, Lengyelország, valamint hazánk is a közép-kelet-európai partnereivel működik együtt. Az országcsoporton belüli differencia abban mutatkozik meg, hogy míg Németország és Ausztria jobban részt vesz a magasabb hozzáadott értékű termékek exportjában, addig a V4 országokban nagyobb szerepet játszik a más országokból vásárolt inputok feldolgozása és összeszerelése.⁹

Konklúzióként levonható az a tény, hogy Európa gyártási tevékenysége egyre inkább a közép-európai régióra koncentrálódik, mely gyártási magterület fő motorja Németország, amely központi szerepet játszik a régióban, és Ausztria, valamint a V4-es országok ipari termelésének szervezésében. Németország gazdasági erejét tekintve ezen együttműködés keretei között vezető szerepet tölt be, és a kihelyezett feldolgozóipari termelése elsősorban az összeszerelő tevékenységekre korlátozódik, a kutatásfejlesztés és a magas hozzáadott érték előállítása továbbra is helyben történik. A német iparnak, valamint a meghatározó német vállalatoknak továbbra is szüksége van a szakképzett munkaerőre, hogy az országon belül lévő termelőkapacitások zavartalan és további működését biztosítani tudják.

4. Németország migrációs politikája

Németország régóta jelentős bevándorlási célpont volt, azonban 2015-ben több mint egymillió bevándorló és menedékkérő érkezett az országba, így ismét a figyelem középpontjába került. A Németországban élő közel 82,5 millió ember több mint 15 százaléka született külföldön, ami a bevándorlók német gyermekeivel együtt 20 százalék körüli arányt mutat.¹⁰

2. táblázat: Külföldi népesség megoszlása Németországban 2016.
Chapter 2.: Distribution of foreign population in Germany 2016.

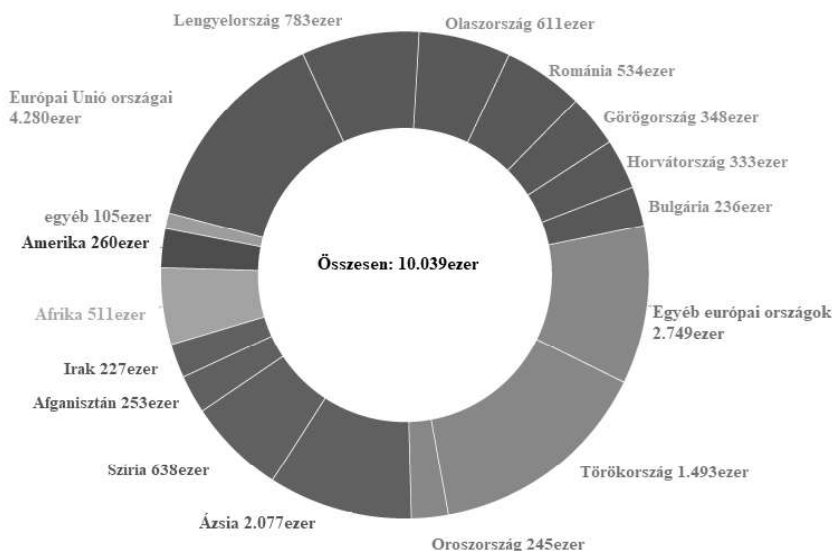
	Külföldi népesség száma	Külföldi népesség százalékos megoszlása	Átlag-életkor	Átlagos tartózkodási idő
			évben megadva	
Összesen:	10 39 080	100	37,6	15,4
Európai Unió (EU) országai közül	4 279 770	42,6	39,8	16,0
Lengyelország	783 085	7,8	37,1	8,9
Olaszország	611 450	6,1	43,4	27,0
Románia	533 660	5,3	31,7	4,5
Görögország	348 475	3,5	43,7	24,7
Horvátország	332 605	3,3	43,5	22,1
Bulgária	263 320	2,6	32,0	4,9
Magyarország	192 340	1,9	36,3	7,0
Ausztria	183 625	1,8	50,7	28,8
Spanyolország	163 560	1,6	40,4	20,0
Hollandia	149 160	1,5	47,8	23,1
Portugália	136 080	1,4	42,4	22,3
Franciaország	130 915	1,3	41,8	18,7
Egyesült Királyság	107 005	1,1	46,6	20,3
Csehország	56 085	0,6	37,2	10,7
Szlovákia	53 440	0,5	33,7	7,5
Más európai országok közül:	2 794 210	27,8	–	–
Törökország	1 492 580	14,9	44,0	28,8
Oroszország	245 380	2,4	38,4	10,6
Szerbia	223 100	2,2	38,4	21,0
Koszovó	202 905	2,0	32,7	14,8
Bosznia-Hercegovina	172 560	1,7	42,6	22,1
Ukrajna	136 340	1,4	42,6	11,1
Macedónia	95 570	1,0	35,7	17,2
Albánia	51 550	0,5	26,8	4,2
Ázsiai országok közül:	2 077 330	20,7	29,3	6,0
Szíria	637 845	6,4	24,3	2,0
Afganisztán	253 485	2,5	23,8	3,4
Irak	227 195	2,3	25,2	4,2
Kína	129 150	1,3	31,2	6,9
India	97 865	1,0	31,0	6,3
Irán	97 710	1,0	35,8	8,3
Vietnám	89 965	0,9	37,8	15,5
Pakisztán	73 790	0,7	31,1	6,2
Thaiföld	58 765	0,6	42,7	15,3
Afrikai országok közül:	510 535	5,1	30,9	8,2
Marokkó	75 855	0,8	38,5	15,0
Nigéria	50 440	0,5	27,4	5,3
Tunézia	32 900	0,3	35,6	11,7
Amerika országai közül:	259 840	2,6	40,3	13,2
USA	114 145	1,1	44,4	16,7
Brasílien	39 705	0,4	36,2	9,9
Chile	7 455	0,1	41,4	14,5
Ausztrália és Óceánia	16 805	0,2	38,7	10,8
Hontalan	22 365	0,2	34,6	14,2
Információ nélküli	77 415	0,8	26,4	8,6

Forrás: BPB (2018): Ausländische Bevölkerung nach Staatsangehörigkeit. In absoluten Zahlen, durchschnittliche Aufenthaltsdauer in Jahren, 31. 12. 2016. Bundeszentrale für politische Bildung, 2018 (4)

A 2. táblázatban láthatóak a 2016. év végi statisztikai adatok, melyek szerint a Németországban élő tízmillió külföldi állampolgár közül a legtöbbet az EU országaiból érkeztek. Az arányuk 42,6 százalék, vagyis 4,3 millió ember. A bevándorlók 27,8 százaléka az EU-n kívüli európai ország, és 20,7 százaléka egy ázsiai állam állampolgára volt. Az EU-s állampolgárokat figyelembe véve legnagyobb számban a lengyelek 783 ezer, az olaszok 611 ezer és románok 534 ezer fő képviseltetik magukat Németországban. A magyarok száma 192 ezer főre tehető. Az EU-n kívülről érkezők között a török állampolgárok aránya a legnagyobb, közel 1,5 millió főre tehető a számuk. Jelentős a számuk a volt jugoszláv utódállamok területéről érkezőknek is, mely 2016 végén 1,1 millió fő volt.¹¹

A második legnagyobb csoportot az ázsiai, és főleg a közel-keleti konfliktuszonából érkező menekültek jelentik. 2016 év végéig 637 ezer fő szír származású állampolgár, 253 ezer afgán és 227 ezer iraki állampolgár érkezett Németországba. Az Afrikából származó külföldi állampolgárok száma 511 ezer fő volt.¹²

1. grafikon: Külföldi népesség megoszlása Németországban 2016.
Graph 1.: Distribution of foreign population in Germany 2016.

Forrás: BPB (2018): Ausländische Bevölkerung nach Staatsangehörigkeit. In absoluten Zahlen, durchschnittliche Aufenthaltsdauer in Jahren, 31. 12. 2016. Bundeszentrale für politische Bildung, 2018 (4)

A német migrációs politika változásai történelmi aspektusban a második világháború végétől napjainkig a következőképpen alakultak. A Német Szövetségi Köztársaság második világháború utáni gazdasági fej-

lődésének munkaerejét a Kelet-, és Közép-Európából kitelepített közel 12 millió német biztosította. A keletről érkező német nemzetiségű bevándorlókat követték az olaszok, akiknek a száma 1955-ben érte el a csúcspontját. Ezt követték 1960-ban a spanyol és görög állampolgárok, majd 1961-től a törökországi és 1964-től a portugál, 1965 után pedig a tunéziai és marokkói, valamint a jugoszláv vendégmunkások. Ezzel párhuzamosan a kelet-német állam területéről folyamatos volt a munkaerő nyugatra a Német Szövetségi Köztársaság irányába tartó áramlása, melyet a berlini fal 1961-es megépítése részben korlátozott, de a disszidálások száma ezután is magas maradt.¹³

A hetvenes évek olajár növekedése azonban gazdasági szerkezetváltáshoz vezetve, átmenetileg csökkentette a munkaerő beáramlását. A vendégmunkások nagy része hazatért, de a Németországban maradó közel 3 millió külföldi állampolgár a családegyesítések révén újabb és állandó bevándorlási pozitívumot produkált. Az 1980-as évektől elsősorban Romániából az erdélyi szászok révén, majd a jugoszláv polgárháború alatt ismét újabb migrációs hullám érkezett. A német nemzetiségű kelet-európaiak áttelepülését a német kormány az adott országok, Lengyelország, és Románia helyi közösségeinek támogatásával próbálta csökkenteni. Ennek hatására az 1990-es évek elején jellemző évi 1,5 millió főről a 2000-es évekre kevesebb, mint 750 ezerre csökkent az éves migrációs többlet. A német kormány mindezt úgy tudta elérni, hogy jelentős befektetésekkel, illetve anyagi támogatásokkal igyekezett a szülőföldön tartani a kelet- és közép-európai német nemzetiségű lakosságot. Emellett természetesen a migrációs folyamat magától is enyhült, hiszen az első nagyobb népességmozgások után főleg a fiatalabbak már megérkeztek Németországba.¹⁴

A 2000-es évek törvényi változásai könnyítettek az állampolgárság megszerzését. Elismerték a kettős állampolgárság intézményét és lehetővé tették, hogy a 8 éve Németországban élő és állandó lakcímmel rendelkező külföldi állampolgárok gyermekei német állampolgárságot kapjanak.

A második mérföldkő a bevándorlási bizottság 2001-es jelentése volt, amelyet a belügyminisztérium átfogó migrációs politikai reformterv kidolgozásával bízott meg. A bizottság széles körű javaslatokat tett a szakképzett munkaerő-migrációra, a humanitárius migrációra és a menekültügyre, valamint az ideiglenes és állandó migránsok integrációjára. A 2005-ös bevándorlási törvény magában foglalta az EU polgárainak bevándorlását szabályozó EU szabad mozgásról szóló törvényt, valamint a harmadik országok állampolgárainak bevándorlását szabályozó tartózkodási törvényt, ezáltal radikálisan megváltoztatta a migrációs környezetet.¹⁵

A tartózkodási törvény csökkentette az adminisztratív kötelezettségeket, a tartózkodási engedélyek számát kettőre redukálta. Az ideiglenesen korlátozott tartózkodási engedély, egy meghatározott célhoz kötött, mint például az oktatás, a családdegyesítés vagy a munkavállalás az állandó lakóhelyre vonatkozó engedély pedig már nem korlátozódik egy adott célra. A törvény csökkentette a migráció kezelésében részt vevő hatóságok számát is. Korábban a bevándorlók helyi önkormányzati kapcsolattartó pontja, a Külföldiek Hatósága volt felelős a Németországban való tartózkodási engedély kiadásáért és visszavonásáért, míg a Szövetségi Foglalkoztatási Hivatal feladata volt a munkaerőpiaci hozzáférés biztosítása. Ez az átfedő felelősség bonyolult és nem átlátható rendszert hozott létre. Az új törvény szerint a Külföldiek Hatósága a bevándorlók egyetlen kapcsolattartó pontjává vált.

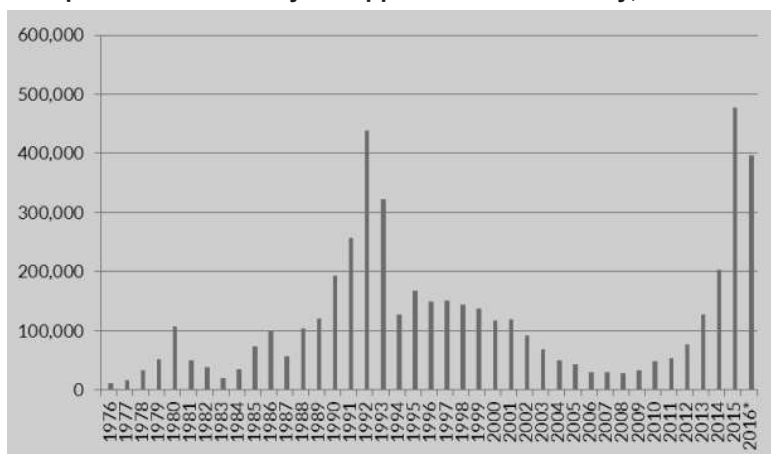
Két tényező indította el ezt a változást a gondolkodásban. Először is, a demográfiai változások és a csökkenő népesség azt eredményezte, hogy Németországnak szüksége volt a képzett külföldi munkavállalókra ahhoz, hogy meg tudja őrizni vezető gazdasági helyzetét, és szociális jóléti rendszerét. Már az 1990-es évektől kezdve a tudósok és a gazdasági szakemberek figyelmeztetettek arra, hogy a nyugdíjba vonulók egyre nagyobb száma miatt a társadalombiztosítási rendszer kevesebb befizetőjének függvényében kitétté válik az ország egészségügyi és nyugdíjrendszere.¹⁶

A német migrációs törvények mélyreható változásaival párhuzamosan az ország jelentősen megváltoztatta a menedékjogi politikáját. Kettő uniós irányelv, a 2004-es uniós képesítési irányelv és a 2011-es uniós menekültügyi eljárásokról szóló irányelv előírta, hogy Németország az 1992-es menekültügyi kompromisszum által bevezetett korlátozások fokozatos megszüntetését írja elő. Az irányelvek megkövetelték, hogy a genfi egyezmény szerinti menekültstátuszú személyeknek ugyanolyan jogokat biztosítsanak, mint a nemzeti jog szerinti menedékjogot kérőknek. Az irányelvek bevezetették a „kiegészítő védelem” státuszát az elutasított menedékkérők számára, akiket a halál vagy kínzás veszélye miatt nem lehetett hazájukba visszajuttatni.^{17, 18}

Ezek a változások a humanitárius védelem egyre szélesebb körű értelmezését váltották ki a német jogban. Az 1990-es évek végén és a 2000-es évek elején következetesen csökkenő menekültügyi számok, hogy a kiigazítások politikailag megvalósíthatóak legyenek. A kelet-közép-európai országok európai uniós csatlakozása megoldást teremtett a német munkaerőpiac kihívásaira. A nagy tömegű az új EU-s tagállamokból érkező munkavállalók egy része azonban hosszabb távra vagy akár véglegesen is Németországot választotta letelepedési céljául tovább növelve a nem német hátterű német állampolgárok számát.

Részből a törvényi változásoknak köszönhetően, részben az Európai Unió szomszédságában fellépő fokozódó konfliktusok miatt nőtt a Németországba irányuló bevándorlás. 2012 óta több mint egymillió migráns és menedékkérő érkezett Németországba minden évben, 2014-re számuk közel 1,5 millióra nőtt. Az elmúlt években az afrikai kontinens és a Közel-Kelet térségében 60 millió menekült kényszerült helyi konfliktusok miatt elhagyni otthonát. Számukra Európa és különösen Németország rendkívül keresett bevándorlási célpontokká váltak. 2015-ben csaknem félmillió ember kért menedéket Németországban, ez történelmi rekordot és tízszeres növekedést jelentett a 2010-es számhoz képest. 2015 előtt még a balkáni országokból érkező bevándorlók voltak túlsúlyban, majd a 2015-ös esztendőben a Közel-Keletről érkezők száma nőtt ugrásszerűen.¹⁹

2. grafikon: Menedék kérelmek száma Németországban, 1976–2016
Graph 2.: Number of asylum applications in Germany, 1976–2016

* 2016. naptári év első felére vonatkozó adatok

Forrás: Rieti, Victoria–Müller, Andreas (2016): The New Reality: Germany Adapts to Its Role as a Major Migrant Magnet. Migration Policy Institute: Migration Information Source

A német társadalom reakciója a nagy tömegű bevándorlásra kezdetben rendkívüli nyitottságról tanúskodott. A számtalan önkéntes segített az újonnan érkezőknek, ahol az állami támogatások nem voltak megfelelőek. Míg Németországban már régóta gyakori az önkéntes munka, a válság több olyan új önkéntes kezdeményezést indított el, amely rövid távú segítséget nyújtott, mint például az élelmiszer, az ideiglenes lakhatás, valamint az orvosi és pszichológiai támogatás. Számtalan önkéntes szolgálat jött létre, hogy segítsen az újonnan érkezőknek a nyelvtanulásban, a munkakeresésben, és a társadalmi integrációban a német kultúra

megismerésében. A későbbiekben azonban a nehézkes integrálódás, és a terrortámadások hatására megnövekedett a bevándorló ellenes hangulat és a korábbi politikai attitűd megváltozott.²⁰

Ezek az alapvető változások új kihívásokat jelentettek. A német társadalom egyre inkább megoszlik a bevándorlás kérdésében. Sok német óvatos a gyors demográfiai és társadalmi változások miatt annak ellenére, hogy a német gazdaság működtetése nem oldható meg a humán erőforrások bővítése nélkül. A politikusok és a közvélemény egy jelentős történelmi kihívás közepén találják magukat, a kérdés az, hogyan alakíthatják ki a politikát az ország társadalmának és gazdaságának javára úgy, hogy Németország biztonsága és a liberális demokratikus értékek védelme megmaradjon.

5. Konklúzió

Németország súlya az Európai Unió legerősebb gazdasági hatalmáéként a Brexit után még inkább fel fog értékelődni. Szerepe a közép és kelet európai térség gazdaságaiban meghatározó és fokozatosan bővülő tendenciát mutat. Az ország azonban kitett a demográfiai változásoknak, hiszen lakossága folyamatosan öregszik, ez által veszélybe kerül a növekedés és a szociális biztonság. A kihívásra adott német válasz a bevándorlás ösztönzése kulturális feszültségek forrása, így a közeljövő fontos feladata lesz a német gazdaság számára biztosítandó munkaerő forrásainak megtalálása. Az egyik lehetséges út a közép-kelet-, illetve a dél-európai térség országaiból származó, a perifériáról a centrum térségbe áramló fiatal és szakképzett munkaerő fogadása. Ezen országok kapacitása azonban véges, így megoldásként a kihelyezett működő tőke beruházások, leginkább a feldolgozó ipari kapacitások exportjának növelése révén Németország nem csak a periféria országainak felzárkóztatásában, hanem saját gazdasági vezető szerepének megőrzésében is előrelépést érhet el.

JEGYZETEK/NOTES

1. Bouattou, Zina–Laurini, Robert–Belbachir, Hafida (2017): Animate chorem-base summaries of geographic data streams from sensors in real time. In *Journal of Visual Languages and Computing*, 41. 54–69. o.
2. Nemes Nagy József. (1996) *Centrumok és perifériák a piaccgazdasági átmenetben*. Földrajzi Közlemények, 1.
3. Bouattou, Zina–Laurini, Robert–Belbachir, Hafida (2017): i. m.
4. Krugman, Paul. (1991): Increasing Returns and Economic Geography. *Journal of Political Economy*, 99. (31), 48–499. o.

5. Bouattou, Zina–Laurini, Robert–Belbachir, Hafida (2017): i. m.
6. Stehrer, Robert–Stöllinger, Roman (2015): „The Central European Manufacturing Core: What is Driving Regional Production Sharing?” FIW-Research Reports, 2014/15. (2).
7. Foster, Neil–Stehrer, Robert–Timmer, Marcel (2013): International fragmentation of production, trade and growth: Impacts and prospects for EU member states. *Economic Papers*, 484.
8. Stehrer, Robert–Stöllinger, Roman (2015): i. m.
9. Uo.
10. World Population Review (2019): Germany Population 2019. World Population Review, Walnut United States <http://worldpopulationreview.com/>
11. BPB (2018): Ausländische Bevölkerung nach Staatsangehörigkeit. In absoluten Zahlen, durchschnittliche Aufenthaltsdauer in Jahren, 31. 12. 2016. Bundeszentrale für politische Bildung, 2018 (4).
12. Uo.
13. Berlinghoff, Marcel (2018): Geschichte der Migration in Deutschland. Bundeszentrale für politische Bildung, 2018 (5).
14. Rieti, Victoria–Müller, Andreas (2016): The New Reality: Germany Adapts to Its Role as a Major Migrant Magnet. Migration Policy Institute: Migration Information.
15. Bundesgesetzblatt (2004): Gesetz zur Steuerung und Begrenzung der Zuwanderung und zur Regelung des Aufenthalts und der Integration von Unionsbürgern und Ausländern (Zuwanderungsgesetz). Bundesgesetzblatt Jahrgang 2004. 4.
16. Rieti, Victoria–Müller, Andreas (2016): The New Reality: Germany Adapts to Its Role as a Major Migrant Magnet. Migration Policy Institute: Migration Information.
17. EUR-Lex (2004): Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted. *Official Journal of the European Union*.
18. EUR-Lex (2011): Directive 2011/95/eu of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted. *Official Journal of the European Union*, Document 32011L0095.
19. Rieti, Victoria – Müller, Andreas (2016): i. m.
20. Hirado.hu (2019): A németek többsége elégedetlen a bevándorláspártiakkal szemben. Hirado.hu 2019 (4).

FELHASZNÁLT IRODALOM/REFERENCES

- Berlinghoff, Marcel (2018): Geschichte der Migration in Deutschland. Bundeszentrale für politische Bildung, 2018 (5) <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/dossier-migration/252241/deutsche-migrationsgeschichte?p=all> Letöltve: 2019. 05. 25.
- Bouattou, Zina–Laurini, Robert–Belbachir, Hafida (2017): Animate chorem-base summaries of geographic data streams from sensors in real time. In *Journal of Visual Languages and Computing*, 41. 54–69. o.
- BPB (2018): Ausländische Bevölkerung nach Staatsangehörigkeit. In absoluten Zahlen, durchschnittliche Aufenthaltsdauer in Jahren, 31. 12. 2016. Bundeszentrale für politische Bildung, 2018 (4) http://www.bpb.de/wissen/IR34EG,0,0,Ausl%E4ndische_Bev%F6lkerung_nach_Staatsangeh%F6rigkeit.html Letöltve: 2019. 05. 25.
- Bundesgesetzblatt (2004): Gesetz zur Steuerung und Begrenzung der Zuwanderung und zur Regelung des Aufenthalts und der Integration von Unionsbürgern und Ausländern (Zuwanderungsgesetz). Bundesgesetzblatt Jahrgang 2004. 4. https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/gesetzestexte/Zuwanderungsgesetz.pdf?__blob=publicationFile&v=1 Letöltve: 2019. 06. 03.
- EUR-Lex (2004): Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted. Official Journal of the European Union <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004L0083> Letöltve: 2019. 06. 03.
- EUR-Lex (2011): Directive 2011/95/eu of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted. Official Journal of the European Union, Document 32011L0095. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0095> Letöltve: 2019. 06. 03.
- Foster, Neil – Stehrer, Robert – Timmer, Marcel (2013): International fragmentation of production, trade and growth: Impacts and prospects for EU member states. Brussels: European Commission
- Hirado.hu (2019): A németek többsége elégedetlen a bevándorláspártiakkal szemben. Hirado.hu 2019 (4). <https://www.hirado.hu/kulfold/kulpolitika/cikk/2019/04/29/a-nemetek-tobbsege-elegedetlen-a-bevandorlaspartiakkal-szemben> Letöltve: 2019. 06. 03.
- Hospers, Gert-Jan (2003): ‘Beyond the Blue Banana? Structural Change in Europe’s Geo-Economy’, *Intereconomics*, March/April: 76–85. o.
- Krugman, Paul. (1991): Increasing Returns and Economic Geography. *Journal of Political Economy*, 99. (31), 483–499. o.

- Nemes Nagy József. (1996) Centrumok és perifériák a piacgazdasági átmenetben. Földrajzi Közlemények, 1.
- Rieti, Victoria–Müller, Andreas (2016): The New Reality: Germany Adapts to Its Role as a Major Migrant Magnet. Migration Policy Institute: Migration Information Source <https://www.migrationpolicy.org/article/new-reality-germany-adapts-its-role-major-migrant-magnet> Letöltve: 2019. 05. 25.
- Stehrer, Robert–Stöllinger, Roman (2015): „The Central European Manufacturing Core: What is Driving Regional Production Sharing?” FIW-Research Reports, 2014/15. (2)
- Wallerstein, Immanuel (1991): Geopolitics and Geoculture: Essays on the Changing World System. Cambridge: Cambridge University Press.
- World Population Review (2019): Germany Population 2019. World Population Review, Walnut, United States. <http://worldpopulationreview.com/> Letöltve: 2019. 05. 25.